

Затверджую
Заступник директора з НВР
_____ Андрощук І. І.
«__» _____ 202 р.

Навчальна програма
предмета
«Українська мова»
для професій
«Майстер з діагностики та налагодження електронного
устаткування автомобільних засобів»
Група № 25/1
«Електрозварник ручного зварювання»
Група № 26
«Слюсар-ремонтник»
Група № 33

Погоджено на засіданні циклової комісії викладачів
словесних та суспільних дисциплін
Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.
Голова циклової комісії
_____ Чигринюк І. В.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
предмета «Українська мова»
(кількість годин – 70)

Очікувані результати 1	Кі-ть годин 2	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія 3	Мовленнєва змістова лінія 4
<p><u>Знаннєвий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> розуміє суть понять «мовна особистість», «мовна стійкість»; усвідомлює важливість поняття «мовна стійкість»; знає особливості вияву цієї риси.</p> <p><u>Діяльнісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); добре володіє українською мовою; непохитно користується нею у побуті й навчанні; висловлює припущення щодо важливості цієї риси мовної особистості; аналізує риси, досвід і поведінку мовної особистості.</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> <i>Учень/учениця</i> демонструє: готовність і потребу повсякчас спілкуватися державною мовою; готовність висловлювати власну думку; жвавий інтерес до дискусійних мовних питань; упевненість у своїх переконаннях, цінностях.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> розвиває власні мовні смаки й мовне чуття.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> демонструє високу культуру поведінки.</p>	1 год.	<p>Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості</p> <p>Поняття мовної стійкості. Джерела, що живлять мовну стійкість.</p>	<p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> читання й аналіз текстів різних стилів; визначення ознак мовної стійкості у мовленні літературних героїв; підготовка проекту «Приклади мовної стійкості у художній літературі й українському кіно»; дискусія на тему: «Чи потрібно бути мовно стійким?».</p>

Соціокультурна змістова лінія

Мовна мода і мовний смак. Читацькі смаки. Культурний простір (моєї родини, мого міста, України). Національний дух культурного простору України. Естетичний смак українців у слові, побуті, одязі.

Наскрізнi лiнii

1. Здоров'я і безпека.

Взаємозв'язок мовної практики і здоров'я людини. Мова і безпека країни.

2. Громадянська відповідальність.

Відповідальність українців за долю своєї мови.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток.

Покращення довкілля. Підтримування самобутності культури українського народу. Соціальні й екологічні показники розвитку суспільства.

4. Підприємливість і фінансова грамотність.

Мовний етикет фахівця.

<p><u>Знаннєвий компонент</u> Учень/учениця: розуміє суть понять «метафора», «метонімія», «антитеза», «градація», «повторення», «риторичне запитання»; усвідомлює важливість уміння користуватися засобами мовного вираження.</p> <p><u>Діяльнісний компонент</u> Учень/учениця: організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); уміє користуватися засобами мовного вираження думки (інформації); інтонує текст відповідно до норм і правил; аналізує текст; виявляє у тексті мовні тропи й риторичні фігури; збагачує й увиразнює текст тропами й фігурами.</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> Учень/учениця демонструє: готовність до написання оригінальних текстів; здатність до публічного виступу; жвавий інтерес до мови; упевненість у результатах своєї роботи.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> відчуває естетику мови.</p>	<p>5 год.</p>	<p>Практична риторика Засоби мовного вираження промови. Метафора, метонімія, їхня роль у мовленні. Риторичні фігури (антитеза, градація, повторення, риторичне запитання, звернення, порівняння).</p>	<p>Види роботи (рекомендовані): розпізнавання тропів і риторичних фігур; збагачення тексту й речень тропами й фігурами; написання висловлень із використанням тропів і фігур; зміна висловлення за допомогою тропів; добір жанрів і текстів для вживання конкретних мовних засобів; удосконалення тексту мовними засобами.</p>
--	---------------	--	--

<p><u>Поведінковий компонент</u> демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>			
<p style="text-align: center;">Соціокультурна змістова лінія <i>Успішні люди України й світу. Секрети успіху. Складники успіху.</i></p> <p style="text-align: center;">Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. <i>Лікарські рослини. Здоровий спосіб життя: мрія чи реальність? Турбота про своє здоров'я. Ландшафтотерапія: черпаймо сили у красі природи.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність. <i>Перші кроки для досягнення мети.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. <i>Людина – частинка природної біосфери. Гармонійність взаємовідносин людини й довкілля. Збереження біосфери – необхідна умова виживання людини. Відродження древніх традицій ставлення до природи.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. <i>Історія одного успіху.</i></p>			
<p><u>Знаннєвий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> самостійно формулює визначення поняття «морфологічна норма»; <i>пояснює</i> причини й закономірності вживання певних словоформ; <i>обґрунтовує</i> вибір написання слова, покликаючись на засвоєні морфологічні норми; <i>усвідомлює</i> зв'язок морфологічної норми з лексичним значенням слова; <i>пояснює</i> правопис окремих словоформ, узгодження та вживання їх через лексичне та граматичне значення їх; <i>обирає</i> нормативні варіанти вживання слів та <i>обґрунтовує</i> зроблений вибір.</p> <p><u>Діяльнісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>організовує</i> власну діяльність щодо засвоєння морфологічних норм української мови (<i>визначає</i> <i>мету</i> і цілі засвоєння навчального матеріалу, <i>пов'язує</i> вивчене з теми із практичною діяльністю, <i>планує</i> і <i>проєціює</i> застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок у</p>	<p>11 год.</p>	<p>Морфологічна норма Прикметник. Відмінкові закінчення прикметників. Вищий і найвищий ступені порівняння прикметників. Синонімічні способи вираження різного ступеня ознаки, використання прислівників <i>дуже,</i> <i>вельми, занадто,</i> <i>мало, вкрай, зовсім,</i> <i>особливо, трохи,</i> <i>дещо, злегка</i> та ін., вживання прикметникових суфіксів і префіксів зі значенням суб'єктивної оцінки (<i>величезний,</i> <i>манюсінський,</i> <i>тонкуватий,</i> <i>завеликий,</i> <i>старенький,</i> <i>предобрий</i>). Прислівник. Ступені порівняння. Прикметники, що перейшли в іменники. Числівник. Складні випадки узгодження й відмінювання</p>	<p><i>Види роботи</i> (<i>рекомендовані</i>): <i>складання</i> усної розповіді про родину друга/подруги з використанням присвійних прикметників; <i>складання діалогів</i> у розмовному стилі із використанням прикметників, що містять суб'єктивну оцінку обговорюваних об'єктів; <i>складання опису</i> зимового лісу з використанням відносних прикметників; <i>виписування</i> з речень, тексту прикладів прикметників, що перейшли в іменники; <i>виписування</i> з «Книги рекордів України» речень з прикметниками у формі вищого й найвищого ступенів порівняння; <i>складання розповіді</i> про враження від цікавої мандрівки (екскурсії); <i>написання есе</i> про свою заповітну мрію; <i>укладання</i> переліку назв премій, конкурсів, рейтингів з використанням прикметників вищого й найвищого ступенів порівняння;</p>

<p>позанавчальних комунікативних ситуаціях, <i>проводить рефлексію</i> власної мовленнєвої діяльності з погляду додержання морфологічних норм, за потреби <i>корегує</i> її); <i>користується</i> словниками, довідковою літературою та електронними ресурсами для перевірки та вдосконалення власного рівня засвоєння морфологічних норм; <i>аналізує</i> усні і письмові тексти з погляду додержання морфологічних норм; <i>користується</i> <i>алгоритмами</i> розрізнення омонімічних частин мови для нормативного вживання їх в усному і писемному мовленні; <i>правильно здійснює</i> синонімічну заміну одних морфологічних варіантів іншими, орієнтуючись на комунікативну доречність вживання обраної словоформи.</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>висловлює</i> критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу; <i>відчуває відповідальність</i> за власний рівень мовленнєвої культури, зокрема за додержання морфологічних норм в усному й писемному мовленні.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> <i>ініціює</i> конкретні заходи чи бере участь у моделюванні навчальних ситуацій, які спрямовані на поліпшення умов засвоєння морфологічних норм; <i>висловлює</i> пропозиції щодо подолання труднощів у засвоєнні проблемних питань з теми; <i>демонструє</i> небайдужість у розгляді питань додержання</p>	<p>числівника. Дієслово, дієслівні форми. Складні випадки словозміни дієслів <i>дати, їсти, відповісти, бути</i> та ін. Паралельні форми вираження наказового способу дієслів 1 та 2 особи множини (<i>ходімо – ходім, візьміте – візьміть, визначте – визначіть, підтвердьте – підтвердіть</i>). Активні й пасивні дієприкметники.</p>	<p><i>складання</i> тексту порівняльної характеристики двох гаджетів, фільмів, комп'ютерних програм тощо із використанням прикметників вищого ступеня порівняння; <i>читання й переказування</i> текстів з числівниками; <i>планування</i> бюджету туристичної мандрівки класу в Карпати (Холодний Яр, Шевченківськими місцями); <i>складання й озвучення</i> графіків чергувань, індивідуальних розкладів додаткових занять тощо із використанням числівників на позначення дат і часу; <i>записування</i> прислів'їв і приказок, назв пісень, кінофільмів, художніх творів, що містять числівники; <i>складання</i> діалогів, що містять запитання і відповіді з числівниками на позначення дат і часу певних подій; <i>виразне читання й аналіз</i> художнього тексту з наявними синонімічними формами займенників; <i>читання й коментування</i> афоризмів, що містять заперечні та неозначені займенники; <i>складання</i> плану на літні канікули з використанням дієслів майбутнього часу; <i>коментування</i> сталих виразів із дієприкметниками, що перейшли в іменники, складання з ними діалогів. (<i>Очі завидюці – руки загребуці; Береженого Бог береже; Не вчи ученого їсти хліба печеного</i> та ін); <i>написання</i> есе про реальну чи віртуальну мандрівку до одного з семи чудес України; <i>складання</i> розповіді про процес приготування певної страви, проведення досліду</p>
--	--	--

<p>морфологічних норм, помічає і коректно виправляє морфологічні помилки у власних і чужих усних і письмових текстах.</p>			<p>тощо з використанням власне кількісних, збірних і дробових числівників; <i>складання діалогів</i> за умовами запропонованої ситуації спілкування із використанням таких дієслів, що не мають розрізнення за категорією роду; <i>редагування</i> текстів з метою виправлення помилково вжитих активних дієприкметників (виступаючий – доповідач, промовець; виступаючий (живіт) – випнутий; вируючий – розбурханий, рухаючий – той, що рухає і под.).</p>
---	--	--	---

Соціокультурна змістова лінія

Традиції й модерн у культурі й суспільстві. Публічний простір України. Культурне середовище – комфортне середовище?

Наскрізнi лінії

1. Здоров'я і безпека.

Мінімізація ризиків повсякдення власними силами. Небезпеки літнього й зимового сезонів. Вплив продуктів харчування на здоров'я людини.

2. Громадянська відповідальність.

Ознаки зрілості громадянського суспільства. Гармонійні стосунки з друзями.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток.

Екологічна відповідальність. Середовище життя як цінність. Екологічний рух в Україні й світі. Гармонійна взаємодія людини й природи. Екологічна просвіта.

4. Підприємливість і фінансова грамотність.

Підприємливість у приказках народів світу. Підприємливість літературних героїв. Підприємливість, гідна наслідування.

<p><u>Знаннєвий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> розуміє суть понять «синтаксична норма», «синтаксичне керування», «синтаксична помилка»; усвідомлює важливість синтаксичних умінь для розвитку мислення й мовлення; знає правила побудови складних речень.</p> <p><u>Діяльнісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p>	<p>18 год.</p>	<p>Синтаксична норма Поняття синтаксичної норми. Синтаксична помилка. Складні випадки синтаксичного узгодження (УПА засвідчила; до міста Старий Самбір; у місті Чернівці). Складні випадки і варіанти синтаксичного керування (відгук про роботу, радіти з перемоги і радіти перемозі; потреба в підручниках; не вживати заходів; не</p>	<p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> переказування текстів різних стилів; висловлення власних вражень від перегляду цікавого фільму; редагування тексту/речень; формулювання цілей; написання есе; складання речень з абрєвіатурами; діалогування на тему «Корисне дозвілля»; колективне складання розповіді про уявну (віртуальну) мандрівку Україною;</p>
--	-----------------------	--	--

<p><i>виявляє порушення синтаксичних зв'язків;</i> <i>уміє</i> граматично правильно поєднувати слова в реченнях і словосполученнях; <i>аналізує</i> в тексті й реченнях приклади порушення синтаксичної норми; <i>висловлює припущення</i> про взаємозв'язок синтаксичної норми і чіткості, логічності, ясності тексту; <i>виявляє</i> у реченнях порушення правил синтаксичного керування й узгодження; <i>пропонує</i> правильні варіанти під час редагування тексту й речень.</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> <i>Учень/учениця</i> <i>демонструє:</i> <i>здатність</i> логічно мислити; <i>жвавий інтерес</i> до своєї мовної освіти, до прав людини і питань справедливості в суспільстві; <i>готовність</i> до навчання з метою покращення власної поведінки; <i>упевненість</i> у процесі захисту прав людини і її цінностей; <i>розуміння</i> зв'язку між засвоєнням синтаксичної норми і формуванням соціально важливих умінь і навичок.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> <i>висловлює</i> адекватні почуття у процесі роботи і враження від результатів її; <i>відчуває</i> емоційне задоволення від спостереження за красою довкілля.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> <i>ініціює</i> нові види роботи; <i>ініціює</i> спілкування, обмін інформацією з однокласниками;</p>	<p><i>викликає довіри;</i> <i>враження від фільму;</i> <i>командувач військ;</i> <i>багатий на копалини і багатий копалинами;</i> <i>близько десятої години;</i> <i>переміг завдяки вам;</i> <i>посіяла біля хати, за нашими розрахунками).</i> Уживання прийменників <i>в і на</i> з географічними назвами і просторовими іменниками (<i>відбувається в Україні, побувати в Німеччині; поглянути на Вкраїну; жити на Черкащині; піднятися на Еверест</i>). Словосполучення з прийменником <i>по</i> (<i>піти по гриби; по цей день; блукати по полю; триватиме з лютого по квітень; кожному по сувенірові; зауваження по суті тощо</i>). Словосполучення з прийменниками <i>в(у), при, за, із-за</i> (<i>посіяти у дощ; працювати в бібліотеці; росте при дорозі; за часів Мазепи; за активної підтримки</i>). Уживання похідних сполучників. Варіанти граматичного зв'язку підмета й присудка (<i>Він був активним учасником тих подій. Мій однокласник – директор школи. Перегляд вистави становить частину нашого плану на вихідний. Висіло багато картин;</i></p>	<p><i>ускладнення</i> простих речень порівняльними зворотами і звертаннями; <i>складання</i> особистої програми збереження здорового довкілля; <i>висловлення</i> захоплення красою природи в улюблену пору року; <i>висловлення пропозиції</i> допомогти літній людині; <i>моделювання</i> речень, ускладнених звертаннями. <i>написання</i> запрошення другові-іноземцеві на спортивний матч в Україні; <i>написання</i> розповіді «Зірки українського спорту»; <i>написання</i> листа другові (подрузі) з іншої країни про спортивну подію у твоєму місті; <i>розроблення рекомендацій</i> щодо покрокового навантаження у заняттях спортом; <i>складання</i> гасел уболівальників на підтримку улюбленої команди; <i>складання</i> розповіді про можливість для занять спортом у вашому місті (селі); <i>висловлення</i> захоплення наполегливістю й досягненнями українських параолімпійців; <i>виконання</i> проекту «Синтаксичні-непорозуміння»</p>
---	---	--

<p><i>висловлює</i> пропозиції щодо вдосконалення граматичного ладу власного мовлення; <i>висловлює</i> пропозиції щодо активізації роботи на уроці; <i>демонструє</i> небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>		<p><i>більшість громадян учора підтримали; більшість депутатів проголосувало; батько з сином відвідали; виставка-продаж вразила).</i> Пасивні конструкції з дієсловами на -ся. Синтаксичні конструкції з формою на -но, -то. Порядок слів у реченні. Односкладні й неповні речення. Прості ускладнені речення. Правила побудови складних речень. Логічні помилки в складних реченнях.</p>	
<p style="text-align: center;">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>Зірки українського спорту. Улюблені види спорту українців. Шкільні змагання. Сім'я як джерело формування моральності. Міцні сімейні стосунки як родинна цінність. Дружба між людьми як цінність. Дружба справжня й несправжня. Гостинність як засіб об'єднання людей. Доброта, добродійність, чуйність у ставленні до себе й до інших.</i></p> <p style="text-align: center;">Наскрізнi лiнii</p> <p>1. Здоров'я і безпека. <i>Межі безпеки віртуального простору. Здоров'я набагато більше залежить від звичок і харчування, ніж від лікарського мистецтва. Небезпечні вчинки. Добрі й безглузді вчинки. Наслідки вчинку.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність. <i>Фан-клуби в Україні. Вияв громадянської активності в культурному і спортивному житті села (міста, країни). Відповідальність старшого й молодшого покоління одного перед одним. Обов'язок як моральна категорія.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. <i>Переваги екологічних видів енергії. Екологічні заборони. Екологія і тривалість життя людини. Здорове довкілля – сенс життя. Безпека як цінність для людини й людства. Протистояння добра і зла. Ціннісне ставлення до життя.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. <i>Корисні звички й цінні риси підприємливої людини. Способи виходу з конфліктів. Ставлення до невдач. Репутація і значення її. Розуміння багатства і бідності.</i></p>			
<p><u>Знаннєвий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> розуміє суть понять «пунктуаційна норма», «розділові знаки»; усвідомлює важливість пунктуаційної грамотності; називає правила поставлення розділових знаків.</p>	<p>16 год.</p>	<p>Пунктуаційна норма Пунктуаційна помилка. Тире між підметом і присудком у простому реченні. Розділові знаки у простих реченнях, ускладнених - звертаннями;</p>	<p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> <i>виразне читання текстів різних стилів, інтонуювання їх відповідно до наявних розділових знаків;</i> <i>редагування тексту;</i> <i>записування сприйнятого на слух тексту, поставлення розділових знаків;</i></p>

<p><u>Діяльнісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>організовує свою діяльність</i> (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); <i>помічає і виправляє</i> пунктуаційні помилки; <i>інтонує</i> текст відповідно до поставлених у ньому розділових знаків; <i>аналізує</i> в тексті розділові знаки; <i>пропонує</i> варіанти розділових знаків.</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> <i>Учень/учениця</i> <i>демонструє:</i> <i>пунктуаційну грамотність;</i> <i>готовність</i> до навчання з метою покращення власної грамотності; <i>жвавий інтерес</i> до літературної мови; <i>розуміння зв'язку</i> між пунктуацією й інтонацією.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>виражає</i> за допомогою інтонації почуття й емоції під час читання й переказування тексту.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>ініціює</i> дотримання у школі мовного режиму; <i>висловлює</i> пропозиції щодо поліпшення правописної грамотності; <i>демонструє</i> небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - однорідними членами речення; - відокремленими означеннями, прикладками, обставинами; - вставними словами і реченнями. <p>Кома в складному реченні. Крапка з комою у складному реченні. Двокрапка у складному реченні. Тире у складному реченні. Розділові знаки при прямій мові.</p>	<p><i>переписування</i> речень і розставлення розділових знаків; <i>конструювання</i> речень; <i>використання</i> речень зі звертаннями з різною комунікативною метою; <i>написання</i> есе «Ця музика спонукає до думок»; «Читання робить нас кращими»; <i>діалогування</i> на тему «На добро відповідай добром, а на зло?», «Чому Ліна Костенко назвала страшними слова «дволикість», «дворушництво», «двозначність», «двомовність», «двоєдушність»?».</p>
---	--	--	---

Соціокультурна змістова лінія

Що більше світла і добра в житті – то краще. Робіть добрі справи – і світ довкола вас стане добрішим. Всі успіхи починаються із самодисципліни. Добра слава і ганьба. Доброму добра пам'ять. Професійна мораль. Моральні чесноти українців.

Наскрізні лінії

1. Здоров'я і безпека.

Бадьорий і веселий настрій – найдієвіші ліки для фізичного здоров'я. Здоров'я переважає всі життєві блага. Здоров'я – перша сходинка до щастя (Сократ). Природа – найкращий лікар. Заборона й несприйняття насилля, мародерства, обману, святотатства. Небезпека

скасування моральних заборон. Розумні потреби. Аморальні стилі поведінки (демагогія, бюрократизм, міщанство, відчуження).

2. Громадянська відповідальність.

Бути людиною — це відчувати свою відповідальність (А. Сент-Екзюпері). Правильний розподіл часу. Критичне ставлення до переконань. Бережне ставлення до культурного спадку.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток.

Перший обов'язок того, хто хоче бути здоровим, — очистити навколо себе повітря (Р. Роллан).

Вияви гуманності у ставленні до всього живого. Бережне ставлення до культурного спадку. Екологічно чистий транспорт в Україні.

4. Підприємливість і фінансова грамотність

Без довіри бізнес не розвивається. Поразки в бізнесі мають загартувувати і спонукати мислити й навчатися. Гарні стосунки з людьми – запорука успіху.

Визнання права власності й повага до нього. Ініціативність як здатність людини самостійно започаткувати свою справу. Майстри своєї справи.

<p><u>Знаннєвий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> розуміє суть понять «стиль», «стилістична норма», «стилістична помилка»; розрізняє стилістичне забарвлення лексичних і словотворчих засобів мови; знаходить у тексті стилістично забарвлені морфологічні засоби, варіанти граматичних форм; розрізняє відтінки значень простих речень; знаходить у реченні стилістично забарвлені засоби простого і складного речення; усвідомлює важливість стилістичних умінь; називає види стилів і розрізняє їх.</p> <p><u>Діяльнісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); визначає доречність використання в тексті стилістично забарвлених лексичних і фразеологічних засобів; здійснює синонімічну заміну з метою увиразнення стилю;</p>	<p>10 год.</p>	<p>Стилістична норма Стилістична помилка. Стилістичне використання багатозначних слів і омонімів, синонімів, антонімів і паронімів. Стилістичні особливості слів іншомовного походження. Стилістичне забарвлення лексики. Книжна й розмовна лексика. Оцінна лексика. Стилістична роль неологізмів і застарілої лексики. Стилістичне забарвлення фразеологізмів. Виразальні можливості фразеологізмів. Стилістичні особливості засобів словотвору. Стилістичні особливості частин мови. Вимоги до вживання синтаксичних одиниць у різних стилях.</p>	<p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> редагування текстів різних стилів; уточнення значень слів і сфери вживання їх; розрізнення близьких за значенням слів; заміна в тексті слів синонімічними; вибирання з лексичного запасу або зі словника найбільш влучного для висловлення власної думки; складання речень з поданими синонімами; визначення стилістичного забарвлення словотворчих засобів; розрізнення відтінків значень простих речень; розрізнення синонімічних речень; заміна в тексті речень стилістично доречними; складання речень для певного стилю визначення й обґрунтування стилю.</p>
---	-----------------------	---	---

<p><i>проводить заміну стилістично нейтральних мовних засобів стилістично забарвленими і навпаки;</i> <i>виявляє порушення стилістичної норми;</i> <i>уміє редагувати текст;</i> <i>виявляє у тексті стильові ознаки;</i> <i>порівнює тексти різних стилів.</i></p> <p><u>Ціннісний компонент</u> <i>Учень/учениця демонструє:</i> <i>вміння обирати мовно-виражальні засоби залежно від мети й ситуації спілкування;</i> <i>готовність до навчання з метою покращення власного мовлення;</i> <i>жвавий інтерес до граматичного багатства української мови.</i></p> <p><u>Емоційний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>висловлює адекватні почуття, відтворені автором у тексті.</i></p> <p><u>Поведінковий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми, відповідальність за мовні вчинки.</i></p>			
---	--	--	--

Соціокультурна змістова лінія

Скарби, що визначають сенс життя. Сьогодення нашої країни. Духовні цінності. Соціальне піклування (піклування одне про одного, про родину, про людей похилого віку...). Нове в культурі мого народу. Наслідування чи ігнорування традицій. Культурні запозичення. Як не відцуратися свого.

Наскрізні лінії

1. Здоров'я і безпека.

Відпочинок і спокій – найкращі ліки. Рухайся більше – проживеш довше. Гімнастика – цілюща частина медицини. Позитивні думки і неконфліктна поведінка – запорука здоров'я. Взаємозв'язок мовної практики і здоров'я людини. Мова і безпека країни.

2. Громадянська відповідальність.

Міра відповідальності формує патріотизм. Роль кожного громадянина у відродженні традицій і зміцненні державності. Роль кожного громадянина у процесі розвитку мови. Мовні обов'язки громадянина України. Відповідальність за долю мови.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток.

Природа не пробає жартів і насилля над нею. Природа – єдина книга, кожна сторінка якої сповнена глибокого змісту (Й. Гете). Раціональне використання природних ресурсів.

Переваги велосипеда як екологічно чистого виду транспорту. Облаштування парків, алей, набережних. Благоустрій прибудинкових територій. Національні архітектурні традиції.

4. Підприємливість і фінансова грамотність.

Вчимося працювати ефективно й результативно. Фінансові заощадження як ознака фінансової грамотності.

<p><u>Знаннєвий компонент</u> <i>розуміє</i> суть слів і понять «мовленнєвий жанр», «привітання», «представлення», «пояснення», «інструкція», «повідомлення», «похвала», «осуд», «рецензія», «характеристика», «вибачення»; <i>усвідомлює</i> важливість володіння жанровим багатством.</p> <p><u>Діяльнісний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> <i>організовує</i> свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); <i>уміє користуватися</i> жанрами у різних ситуаціях спілкування; <i>аналізує</i> тексти рецензій, привітань, характеристик тощо; <i>використовує</i> у практиці мовлення мовленнєві жанри; <i>складає</i> оригінальні тексти привітань, рецензій, пояснень тощо;</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> <i>Учень/учениця</i> <i>демонструє:</i> <i>готовність</i> до спілкування, налагодження стосунків; <i>готовність</i> до навчання з метою покращення власної поведінки; <i>жвавий інтерес</i> до навчальних тем; <i>розуміння</i> зв'язку між вивченням риторики і формуванням соціально важливих умінь і навичок; <i>впевненість</i> у процесі виголошення підготовлених</p>	<p>9 год.</p>	<p>Практична риторика Інформаційні жанри (представлення, пояснення, інструкція, повідомлення) Діалогічні жанри (бесіда, телефонна розмова, листування). Оцінювальні жанри (похвала, осуд, рецензія, характеристика). Етикетні жанри (привітання, вибачення).</p>	<p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> <i>збирання</i> необхідної інформації й допоміжного матеріалу для написання текстів різних жанрів; <i>написання</i> текстів різних жанрів; <i>удосконалення</i> підготовлених текстів; <i>виголошування</i> підготовлених текстів; <i>аналіз і самоаналіз</i> навчальної та комунікативної діяльності.</p>
--	----------------------	---	--

<p>текстів.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> висловлює адекватні почуття і враження від результатів роботи.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> <i>Учень/учениця:</i> ініціює проведення рольових ігор із застосуванням мовленнєвих жанрів; <i>демонструє</i> <i>небайдужість, активність у розгляді питань теми.</i></p>			
<p style="text-align: center;">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>Краса довкілля. Красиві вчинки і стосунки. Мозаїка української душі (миролюбність, сміливість, волелюбність, духовність, образність сприйняття, сентиментальність, сердечність, кмітливість, життєрадісність тощо).</i></p> <p style="text-align: center;">Наскрізнi лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. <i>Повага до себе і свого здоров'я.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність. <i>Повага до родини. Відповідальність за добробут батьків.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. <i>Українські звичаї на сторожі безпеки.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. <i>Підприємницька спритність. Пунктуальність як риса підприємця. Уміння робити висновки з помилок.</i></p>			

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Оцінювання результатів вивчення української мови здійснюється на основі функціонального підходу до навчання, який насамперед має забезпечити учням уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості; сприяти формуванню громадянської позиції, національної самосвідомості.

Говоріння та письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених учнями висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення:

1. Перевіряється здатність:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
- б) демонструвати вміння:
  - складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
  - самостійно досягати комунікативної мети;
  - використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
  - дотримуватися теми спілкування;
  - додержувати правил спілкування;
  - дотримуватися норм літературної мови;
  - демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);
- в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
- г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: викладач пропонує двом учням вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед групою у формі діалогу протягом 3-5 хвилин. Оцінка ставиться кожному учню.

2. Матеріал для контрольних завдань добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів учнів.

3. Одиниця контролю: діалог, складений двома учнями (до 16-20 реплік).

4. Оцінювання.

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених діалогів
Початковий (бали цього рівня)	1	В учня виникають значні труднощі у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише "так" або "ні" чи

одержують учні, успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні)		аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Учень відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.
	3	Учень бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково.
Середній (балів цього рівня заслуговують учні, які досягли певних результатів у складанні діалогу за двома – чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні)	4	Учень бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; допускає помилки у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.
	5	Учень бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми; мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
	6	Учень успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки загалом є змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте йому не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.
Достатній (балів цього рівня заслуговують учні, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонстрували належну культуру спілкування, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки.)	7	Діалогічне мовлення учня за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, загалом є змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення; правила спілкування в цілому додержано, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.
	8	Учень загалом вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма).
	9	Учні самостійно складають діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлюють думки, виявляють уміння формулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, виявляють толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражена особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.
Високий	10	Учні складають діалог за проблемною ситуацією, демонструючи

(балів цього рівня заслуговують учні, які демонстрували високу культуру спілкування, переконливо аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи «за» і «проти» в їх обговоренні тощо)		належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляють готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; додержують правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.
	11	Учні складають діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки співрозмовника; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Учні складають глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатні змінити свою думку в разі незаперечних аргументів співрозмовника; додержують правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Мовне оформлення оцінюється орієнтовно, без підрахування помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** діалогу, тексту треба розуміти наявність/відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);
- б) демонструвати вміння:
  - будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
  - ураховувати мету спілкування, адресата мовлення;
  - розкривати тему висловлювання;
  - виразно відобразити основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
  - викладати матеріал логічно, послідовно;

- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
  - додержуватися єдності стилю;
- в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;

г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним із двох варіантів.

1) усі учні виконують роботу самостійно.

2) учні складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього – допоміжні матеріали загального характеру, а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно).

Перевірка здатності **говорити** (усно переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: викладач пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає учню час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: учням пропонується переказати прочитаний викладачем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання.

а) *переказ*

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що його читає викладач, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо (кількість слів для переказу 350-450).

Тривалість звучання усного переказу – 3-5 хвилин.

б) *твір*

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих учнів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. Одиниця контролю: усне/письмове висловлювання учнів.

Обсяг письмового твору – 3-3,5 сторінки.

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюється його зміст і форма (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставиться одна оцінка – за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляється також одна оцінка: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			орфографія і пунктуація	лексична, граматична і стилістична
Початковий (бали цього рівня одержують учні, які не досягають значного успіху за жодним із визначених критеріїв.)	1	Учень будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	9-10
	2	Учень будує лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	
	3	За обсягом робота складає менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова бідна.	11-12	
Середній (балів цього рівня заслуговують учні, які будують текст, що за критерієм обсягу, повноти відтворення інформації і зв'язності значною мірою задовольняє норму, але за іншими критеріями результати істотно нижчі)	4	Усне чи письмове висловлювання за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників (до 7), наприклад: відзначається неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу – не використано авторську лексику).	9-10	7-8
	5	За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до 6): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю та ін.	7-8	
	6	За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками (до 5): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.	5-6	
Достатній (балів цього рівня заслуговують учні, які досить вправно будують текст за більшістю	7	Учень самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст (у разі переказу – з урахуванням виду переказу), вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу – використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але в роботі є недоліки (до 4), наприклад: відхилення від	4	

критеріїв, але за деякими з них ще припускаються недоліків)		теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументована тощо.		
	8	Учень самостійно будує достатньо повне (у разі переказу – з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками (до 3).	3	5-6
	9	Учень самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст (у разі переказу – з урахуванням виду переказу); розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу – авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу – використовує авторські засоби виразності, образності мовлення); однак припускається окремих недоліків (за 2-а показниками): здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації тощо.	1 + 1 (негруба)	
Високий (балів цього рівня заслуговують учні, які вправно за змістом і формою будують текст; висловлюють і аргументують свою думку; вміють зіставляти різні погляди на той самий предмет, оцінювати аргументи на їх доказовість, обирати один із них; окрім того, пристосовують висловлювання до особливостей певної мовленнєвої ситуації, комунікативно о завдання)	10	Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу) текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу – зіставляє свою позицію з авторською); робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту; але за одним із критеріїв допущено недолік.	1	3
	11	Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу) текст, ураховує комунікативне завдання; висловлює власну думку, зіставляє її з думками своїх одногрупників (у разі переказу – враховує авторську позицію), уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота в цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.	1 (негруба)	2
	12	Учень самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, усвідомлює можливості використання тієї	—	1

		чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю		
--	--	--	--	--

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення і їхня сума ділиться на два. При цьому якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

Оцінювання мовних знань і вмінь

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання*.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між цими елементами та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь та навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування (усно й письмово); виконання учнями різних видів письмових робіт; робота (взаємоконтроль) учнів у парах і малих групах; виконання завдань для самоконтролю тощо.

Тематичний контроль передбачає оцінювання засвоєних знань з кожної теми, що дає змогу усунути можливість випадковості при виведенні підсумкових оцінок. Формами тематичного контролю можуть бути самостійні роботи, що передбачають розгорнуті відповіді на запитання з елементами характеристики того чи іншого мовного явища; тестові завдання; завдання на редагування, відтворення достовірності (наприклад, формулювання правила, прикладів до нього тощо).

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру або навчального року; підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, за рік – на основі семестрових оцінок.

Для контрольної перевірки використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади. Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену роботу учень міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу). При оцінюванні розрізняють грубі та негрубі помилки; виправляються, але не враховуються такі ж орфографічні та пунктуаційні помилки, які чинні при оцінюванні контрольного диктанту.

Оцінювання усних відповідей

Усне опитування є одним із способів перевірки знань, умінь і навичок учнів з української мови. При оцінюванні відповіді учня потрібно керуватися такими критеріями: правильність і повнота відповіді; ступінь усвідомленості, розуміння вивченого; здатність практично реалізувати набуті знання; мовленнєве оформлення відповіді; рівень самостійності учня під час усної відповіді.

Відповідь учня має бути зв'язною, логічно послідовною, тематично та ідейно достовірною; відповідаючи, учень повинен виявляти теоретичні знання з тієї чи іншої теми, уміння практично застосовувати правила, обґрунтовувати їх, аналізувати визначені програмою мовні явища.

Високий рівень знань оцінюється «11» та «10» балами, якщо учень ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно дібрані; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Достатній рівень знань оцінюється від «9» до «7» балів, якщо учень дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді.

Середній рівень знань оцінюється від «6» до «4» балів, якщо учень виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки в формулюванні правил; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.

Початковий рівень знань оцінюється від «3» до «1» балів, якщо учень не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у формулюванні правил, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Позитивна кількість балів може виставлятися не тільки за одну відповідь (коли на перевірку знань учня відводиться певний час), а й за кілька відповідей учня протягом заняття.

Оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь

При оцінюванні знань та умінь учнів необхідно розрізняти поточний, тематичний та підсумковий контроль знань.

Оцінювання навчальних робіт

Навчальні роботи (різні види вправ, тестових завдань і диктантів неконтрольного характеру тощо) оцінюються вимогливіше, ніж контрольні роботи, адже не вимагають знань значного за обсягом навчального матеріалу.

При оцінюванні навчальних робіт враховується: ступінь самостійності виконання робіт; етап навчання; обсяг роботи; рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки щодо того чи іншого мовного явища.

«12» балів за виконання навчальних тестових завдань виставляються лише за умови наявності тестів з відкритими завданнями (пояснити вибір відповіді; виправити усі недостовірні варіанти відповіді тощо), при виконанні яких учень не допустив жодної помилки, не робив виправлень у роботі.

Навчальна робота оцінюється «11» балами, якщо учень не допустив помилок, та «10» балами, якщо допустив одну помилку, яку сам виправив у ході роботи; при виставленні цих оцінок враховується акуратність запису, підкреслень та інших особливостей оформлення.

«9» балів ставиться тоді, коли учень допустив дві помилки, але виправив їх; якщо робота велика за обсягом (перевищує за кількістю слів обсяг контрольного диктанту) допускаються три-чотири виправлення.

Рекомендована кількість слів у словниковому диктанті (поточний контроль) – до 40. Зважаючи на те, що словниковий диктант не є творчою роботою, «11» та «12» балів виставляються лише за умови повного аргументованого пояснення правопису слів (усного або письмового).

Нормативи оцінювання словникового диктанту

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	12 і більше	6	3
2	10-11	7	2+ 1 виправлення
3	8-9	8	1+ 1 виправлення
4	6-7	9	1-2 виправлення
5	4-5	10	—

Примітка: три виправлення в словниковому диктанті вважаються за одну орфографічну помилку.

Контрольний текстовий диктант

1. Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформляти роботу.

Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

2. Матеріал для контрольного завдання. Для контрольного текстового диктанту використовується текст, зміст якого доступний для учнів (180-200 слів).

Примітка. При визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

3. Одиниця контролю: текст, записаний учнем з голосу викладача.

4. Оцінювання. Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

— орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;

— виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:

1) на правила, що не внесені до програми;

2) у словах з орфограмами, що не перевіряються правилами;

3) у передачі так званої авторської пунктуації;

— повторювані помилки (помилка у тому ж слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило), але в різних словах, вважаються різними помилками;

— розрізняють грубі й негрубі помилки; до негрубих, зокрема, належать такі:

1) у винятках з усіх правил;

2) у написанні великої букви в складних власних назвах;

3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;

4) у випадках, коли замість одного знака виправдано поставлений інший;

5) у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);

б) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;

7) у заміні українських букв російськими;

— п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки (але зниження оцінки не повинно призводити до незадовільного оцінювання роботи учня); «12» балів не виставляється за наявності виправлень;

— орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляють, але не враховують.

Нормативи оцінювання текстового диктанту

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше	7	4
2	13-14	8	3
3	11-12	9	1+1 (негруба)
4	9-10	10	1
5	7-8	11	1 (негруба)
6	5-6	12	—

Рекомендовані критерії оцінювання контрольних тестових завдань

Одиницею контролю є вибрані учнем правильні варіанти відповідей, виконання відкритих тестових завдань тощо. Позитивний бал виставляється при правильному виконанні не менше 50% завдань.

„12” балів ставиться, якщо бездоганно виконано усі завдання;

Примітка: „12” балів не ставиться за наявності виправлення.

„11” балів ставиться за наявності одного-двох виправлень або неповної відповіді на 1 питання;

„10” балів ставиться за наявності трьох виправлень або за умови правильного виконання **не менше як 90% завдань**;

„9” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 85% завдань**;

„8” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 75% завдань**;

„7” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 65% завдань**;

„6” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 55% завдань**;

„5” балів – якщо правильно виконано не менше як **50 % завдань**;

„4” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 45% завдань**;

„3” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 35% завдань**;

„2” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 25% завдань**.

Виведення підсумкового (семестрового) бала

Підсумковий бал ставиться в кінці кожного семестру. Він узагальнено відображає знання учня з мови.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально або індивідуально.

Підсумкова форма контролю – ДПА у формі ЗНО.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. Київ: Грамота, 2019. 208 с.

ДОПОМІЖНА:

2. Глазова О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 224 с.
3. Голуб Н., Новосолова В. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. Київ: Педагогічна думка, 2019. 232 с.
4. Заболотний О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. Київ: Генеза, 2019. 240 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ:

1. <https://testportal.gov.ua/>
2. <https://znoclub.com/>
3. <https://zno.if.ua/>